

# **м. Ровеньки**

## **Опитування думки підприємців**

підготовлено

**Комітетом стратегічного розвитку**

у співпраці з

**Проектом “Економічний розвиток міст”**

за підтримки



**USAID** | **UKRAINE**  
FROM THE AMERICAN PEOPLE

*Жовтень 2005*

## Вивчення думки підприємців

### I. Вступ

У жовтні 2005 року серед підприємців міста Ровеньки було проведено опитування під назвою “Вивчення думки підприємців”. Це опитування є складовою частиною роботи з економічного розвитку та стратегічного планування міста на перспективу. Метою опитування було забезпечення членів Комітету стратегічного розвитку корисною та достовірною інформацією про місто в очах тих, хто інвестує в його розвиток та створює нові робочі місця. Опитування охопило такі питання як історія та сучасний стан підприємств, характер господарської діяльності, робоча сила та питання працевлаштування, виробничі потужності, державні послуги та стосунки між владою і бізнесом, а також що думають підприємці про місто, як місце для ведення господарської діяльності.

### II. Методологія

39 анкет було заповнено до 28 жовтня 2005 року. У переліку для опитування були найбільші роботодавці міста, а також кілька малих та середніх підприємств. Кількість працюючих на 31 підприємстві з 39 становить менш ніж 50 осіб. З іншого боку, переважна частина населення працездатного віку працює на одному ключовому для економіки міста підприємстві. У цьому звіті містяться узагальнені відповіді всіх підприємств.

Для отримання якомога повніших і відвертіших відповідей, респондентів запевнили, що цей звіт не буде містити посилань на конкретні підприємства, а інформація в анкетах буде конфіденційною.

Були виявлені відмінності у відповідях підприємств, що здійснюють діяльність у різних секторах економіки, та поміж найбільшими, малими і середніми підприємствами. Ця відмінність знайшла відображення у більшості проаналізованих даних. Саме з метою аналізу дані було проаналізовано у розрізі галузей: (1) промисловість та будівництво, (2) сільське господарство та харчова промисловість і (3) торгівля та послуги. Однак вугледобувна та збагачувальна галузь є основною для економіки міста, а відтак, інформація надана державним підприємством, “Ровенькиантрацит” значною мірою вплинула на загальний результат опитування.

Хоча результат опитування 39 підприємств не може абсолютно точно відобразити загальну думку бізнес-громади м. Ровеньки, все ж ці підприємства забезпечують зайнятість переважної частини економічно-активного населення, зокрема, як традиційні підприємства так і малі та середні, кількість яких невпинно зростає.

### III. Головні висновки

1. Місцевій економіці притаманні риси консолідації після нещодавно проведених процесів реструктуризації, у поєднанні із зростанням малих та середніх підприємств. Провідну роль у економіці міста відіграє ДП “Ровенькиантрацит”, тобто, найбільший місцевий роботодавець та експортер місцевої продукції. Місцеві підприємства виражають незадоволення загальним станом економіки у країні, засиллям бюрократії, застарілою технічною інфраструктурою, зокрема дорогами.
2. На всіх підприємствах, які брали участь в опитуванні працює 25.000 чоловік, а наступного року планується створити до 1000 нових робочих місць. Традиційні підприємства нещодавно пройшли період реструктуризації та скорочення робочих місць, а наразі здається знаходяться на етапі злиття. Однак, основні робочі місця планується створити у вугільній галузі.
3. Місцева економіка здебільшого працює на потреби місцевого та регіонального ринків; лише два місцевих підприємства експортують значну частину своєї продукції. Загальні обсяги експорту складають 12%, що повністю забезпечується двома підприємствами. 15% загального обсягу товарообігу припадає на область, а 74% - на інші регіони України.
4. Добрим знаком є те, що 29% працівників отримали оцінку «відмінно», 31% - «добре», 40% - «задовільно», що не свідчить про наявність серйозних проблем щодо кваліфікації робочої сили. Розмір середньої заробітної плати зріс до 1139 грн. на місяць. Підприємства відчувають брак працівників з необхідною кваліфікацією, головним чином, у технічній та адміністративній сферах, та очікують, що у майбутньому вони стикатимуться з проблемою нестачі кваліфікованої робочої сили.
5. 16 із 39 підприємств планують модернізувати або поліпшити стан виробничих потужностей з метою розширення своєї діяльності у місті Ровеньки, головним чином, шляхом поліпшення існуючих виробництв або будуючи нові у 2006 році. Чотири підприємства зазначили, що вони планують виїхати з Павлограда, тому що в іншому місці створено кращі умови. Загальна сума інвестицій може становити 23.000.000 гривень. Лише дві компанії планують розширювати виробництво у іншому місті, оскільки потребують кращих умов для ведення бізнесу.
6. Якість послуг місцевих урядових установ оцінюється не надто добре (середній бал 3,18 за 4-бальною шкалою). Житлове будівництво, технічна інфраструктура та утримання доріг виглядають як види діяльності, що потребують найбільшої уваги і поліпшення.
7. 7 із 39 підприємств оцінюють діяльність місцевої влади на “добре”, 24 на “задовільно”, а вісім на “погано”. Відносно добре було оцінено стосунки з міським головою та його заступниками, що загалом свідчить про прийнятний рівень роботи місцевої влади.
8. Думки щодо бізнес клімату у місті є дещо більш позитивними. Десять підприємств вважають, що у місті створено добрі умови для ведення бізнесу, 29 – задовільні. На жодному підприємстві не вважають Ровеньки відмінним або зовсім поганим місцем для бізнесу. Лише не думку одного підприємства умови для ведення бізнесу є незадовільними, а серед найбільш важливих рис бізнес-клімату найчастіше згадувалися стабільне функціонування базового підприємства та прийнятний рівень платоспроможності населення.

## Вивчення думки підприємців

9. Підприємства вважають, що стан справ може змінитися на краще через внутрішні зміни (розвиток житлово-комунального господарства та промислова реструктуризація), кращу співпрацю (розвиток малого і середнього бізнесу та інфраструктури бізнесу) та зовнішні ресурси (залучення інвестицій). Важливим питанням на загал є життєвий рівень.

### IV. Результати опитування

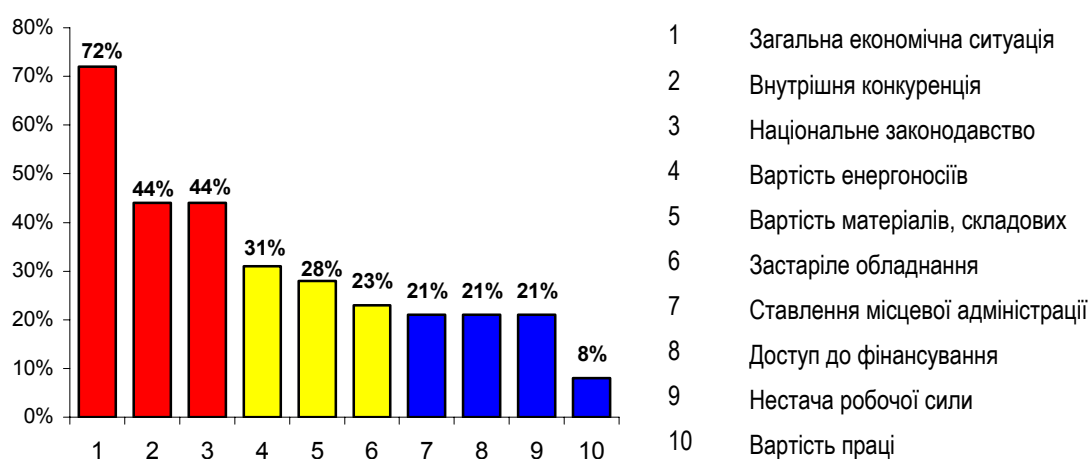
#### 1. Стан підприємницького середовища

Більшість опитаних підприємств було засновано до 1990 року, однак багато з них продовжують працювати у традиційних галузях. Найбільшу частку нових підприємств становлять малі підприємства в сфері торгівлі та послуг. Їх діяльності бракує динамізму, що свідчить про те, що підприємницький потенціал серед мешканців міста ще не вичерпаний. Частка зайнятості у державному секторі дуже велика (95%); водночас решта компаній належить фізичним особам.

#### 2. Загальна характеристика

Основною галуззю місцевої економіки є вугледобувна. Вона є найбільшим роботодавцем та експортером. Згідно з опитуванням, гарні перспективи мають промислове виробництво та будівельна індустрія. Ринок збуту як для будівельних підприємств, так і для переробки сільгосппродукції/харчової промисловості, зрозуміло, є місто та область, а от промислові підприємства відправляють на експорт частину своєї продукції. Новим явищем для міста стало створення низки малих та середніх підприємств у сфері торгівлі та надання послуг після 1990, які задовольняють потреби місцевої промисловості та населення.

Діаграма 1. Перешкоди на шляху майбутнього розвитку



Підприємства перерахували фактори, що негативно впливають на поточну ситуацію та на майбутнє зростання виробництва (див. Графік 1). У порядку пріоритетності (1) загальна економічна ситуація була зазначена як найбільш значний фактор впливу (72% підприємств), зокрема, підприємствами сфери переробки сільгосппродукції та харчової промисловості (86%); (2) внутрішня конкуренція та національне законодавство (обидва 44%) та (3) вартість енергоносіїв, що є проблемою для 31% місцевих підприємств. Вартість матеріалів та компонентів, а також застаріле

## Вивчення думки підприємців

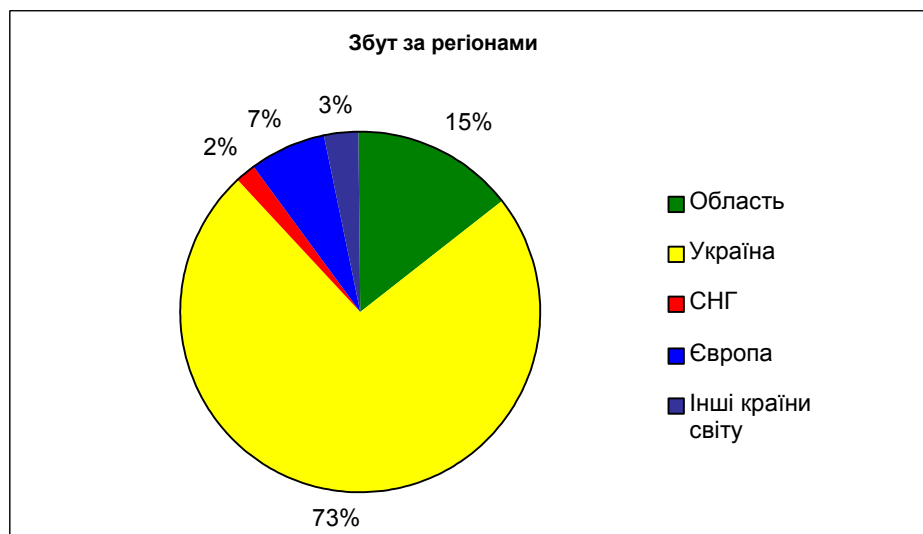
обладнання є суттєвою проблемою для підприємств з переробки сільгосппродукції та харчової промисловості, які отримали бал, вищий за середній (57%). Всупереч середньому показнику, брак кваліфікованої робочої сили серйозно турбує промисловість та будівельників. З іншого боку, проблеми докільля, відсоткові ставки та втрата ринків країн колишнього Радянського Союзу згадувалися лише одним-двома підприємствами кожна.

Більш тісна співпраця/вступ до ЕС сприймаються більш позитивно, але підприємствам відомі і потенційні проблеми у зв'язку з цим. До основних переваг інтеграційного процесу були віднесені такі: вищий рівень стабільності (51%), краще дотримання законодавства (49%) та кращий захист економічної конкуренції (38%).

З іншого боку, 56% вважають, що для адаптації до нових умов їм потрібні додаткові інвестиції. Сильна конкуренція з боку іноземних підприємств, що завжди пов'язується з інтеграційними процесами, та закінчення ери низьких цін були відзначені 51% опитуваних, а вища вартість праці - 36%. Ці фактори розглядаються як такі, що можуть негативно вплинути на подальший розвиток підприємств.

### 3. Збут

#### Графік 2. Експорт



продукції реалізується на території області (в регіоні), а 74% товарів та послуг знаходять свій збут в інших частинах України. Ці цифри є чудовим підтвердженням того факту, що для майбутнього економічного розвитку міста вкрай важливим є поєднання подальшого розвитку місцевого енергетичного ринку та здатності місцевих підприємств завойовувати нові ринки.

Значна частина підприємств очікує стабільного росту обсягів збуту (здебільшого на майже 20%) у 2005 році; однак середній обсяг реалізації на одного працюючого складає 48.000 грн., що свідчить про необхідність підвищення продуктивності праці.

Усі компанії виявили бажання надати інформацію про географію свого збуту (Графік 2). Лише два підприємства повідомили про значні обсяги реалізації товарів та послуг за межі України (СНГ - 2%, решта Європи - 7% інші країни світу - 3%). Лише 15% відсотків



34 підприємства зазначили, що наявність споживачів є основною причиною ведення бізнесу в м. Ровеньках; 20 підприємств відповіли, що у місті є можливість знайти кваліфіковану робочу силу, 17 – зазначили наявність складових, а 14 - сировинної бази

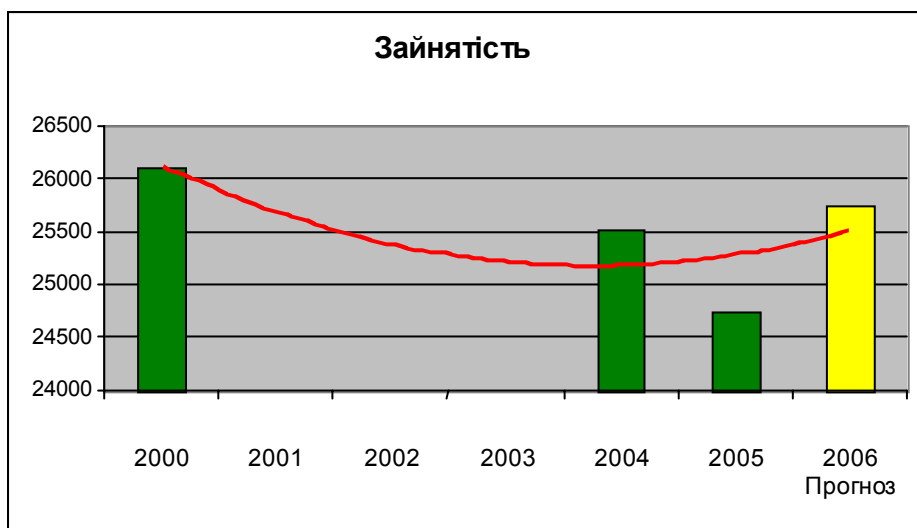
#### 4. Трудові ресурси і зайнятість

Загальна чисельність працівників, які працюють повний робочий день на 39 опитаних підприємствах складає 24.742 осіб порівняно з 26.104 п'ять років тому назад та 25.515 - минулого року. Нові робочі місця, здебільшого, були створені на нових підприємствах, а кілька великих підприємств скоротили чисельність працівників.

Скидається на те, що ця тенденція зміниться і, за словами керівників підприємств, планується створити майже 1.000 нових робочих місць, проте місцевий ринок праці залишиться у значній залежності від вугледобувної галузі. Частка випускників вищих учбових закладів цього року сягнула рівня 8,4%.

Графік 3. Динаміка зайнятості

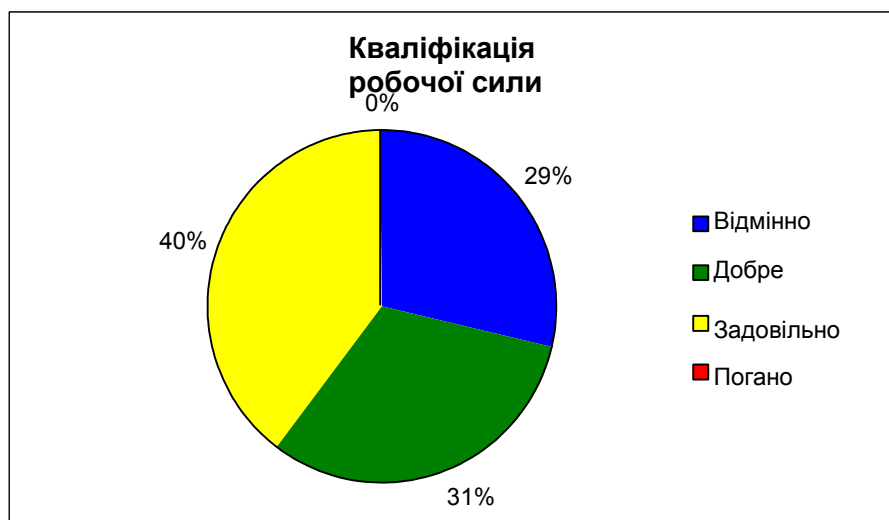
У 2005 році середня чисельність працюючих на опитаних підприємствах за винятком Ровенькиантрацит” становить 30 чоловік, тоді як у 2001 році цей показник був на рівні 39 чоловік. Наступного року очікується досягти показника на рівні



32 працюючих, що свідчить про необхідність застосування збалансованого підходу до зміцнення подальшого зростання місцевої економіки.

Графік 4. Ступінь задоволення якістю трудових ресурсів

Загалом роботодавці високо оцінюють якість підготовки своїх працівників. 29%



працівників отримали відмінну оцінку, 31% - добру, 40% задовільну, і ніхто не отримав поганої оцінки (Графік 3). Найменша кількість працівників з відмінною кваліфікацією (9%) зайнято у

виробництві та у будівельній галузі.

У вугледобувній галузі кваліфікація 60% працівників оцінена як “відмінна” або “добра”. Такий високий показник наявності кваліфікованої робочої сили є головним чинником для розташування підприємств у місті Ровеньки.

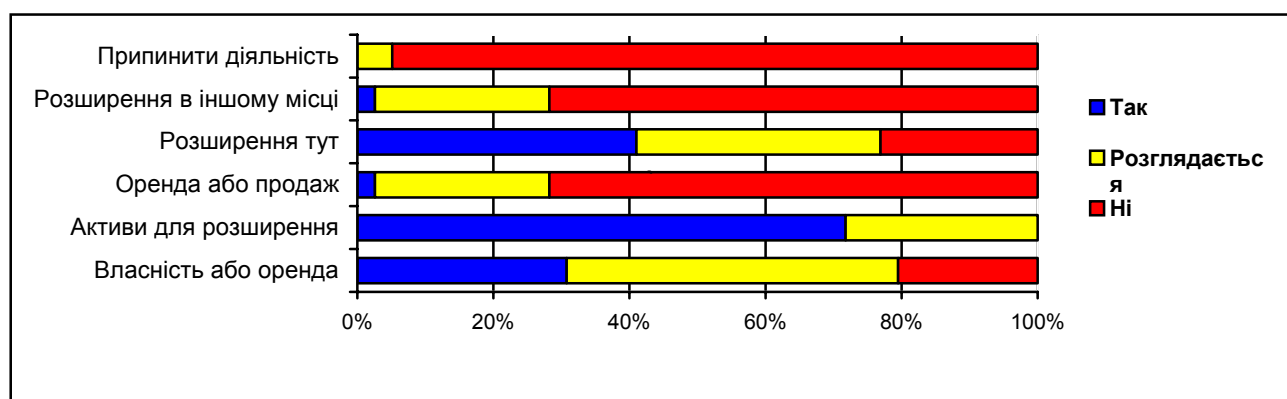
Розмір середньомісячної заробітної плати серед опитаних становить 1.139 грн. порівняно з 935 грн. у 2004 році; найнижчий показник зафіксовано у сфері торгівлі та послуг (365 грн.), а найвищий – у вугледобувній промисловості. Показник середньомісячної заробітної плати у місті коливається у межах від 285 грн. до майже 1.200 грн.

Попри досить високий рівень задоволення, висловленого роботодавцями стосовно кваліфікації робочої сили, 14 підприємств зазначили, що стикаються із труднощами у цьому питанні, а на двох підприємствах очікують їх у майбутньому. Серед професій, що у майбутньому можуть бракувати місцевим підприємствам, згадуються інженерно технічні (фахівці з вищою та середньою освітою).

Жодне підприємство не зазначило, що веде науково-дослідницькі роботи або розвиває наукоємні виробництва для зміцнення конкурентоспроможності своєї продукції.

## 5. Інформація про виробничі приміщення і площі

Скидається на те, що у цьому питанні ситуація задовільна (Див. Графік 5). Підприємства, зазвичай, володіють виробничими приміщеннями або орендують їх і мають право на використання земельних ділянок, а більшість з них також мають достатньо основних засобів для розширення виробництва. Два підприємства вирішують питання про переїзд у іншу місцевість з причин не пов'язаних з цією проблемою. З іншого боку, 11 підприємств готові надати (або планують) частину своїх площ в оренду або навіть виставити на продаж.



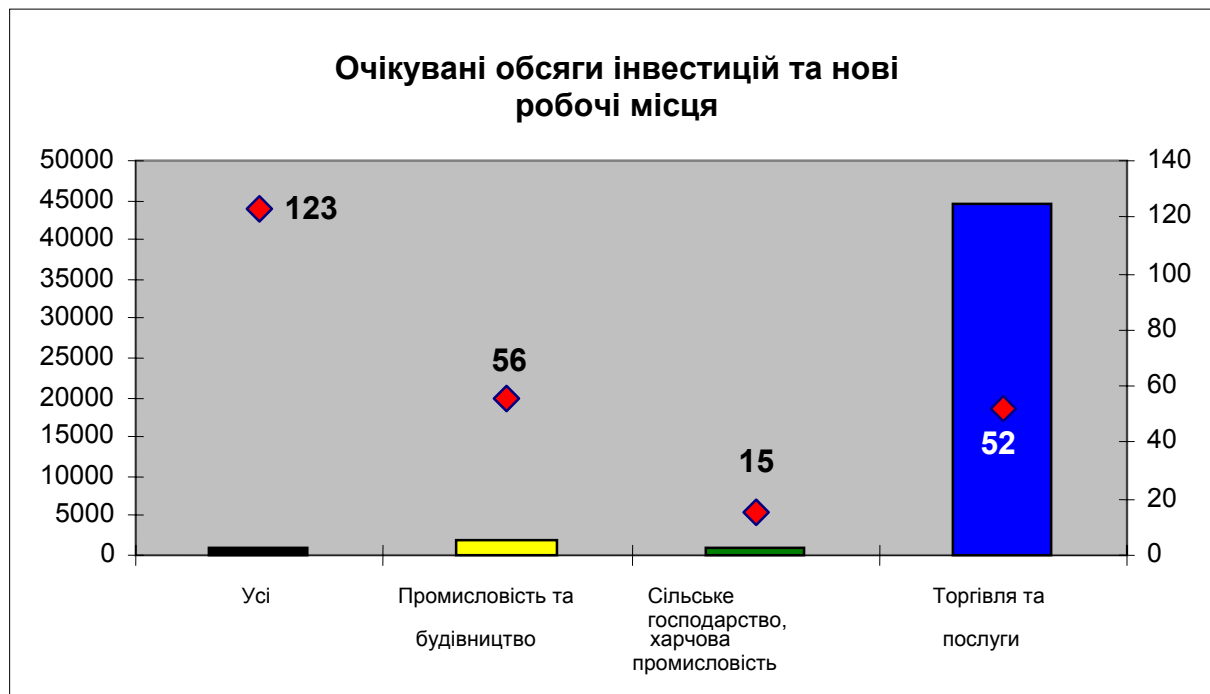
### Графік 5. Інформація про майно підприємств

Сьогоднішній якісний стан основних засобів і технологій не виглядає надто високим, тому багато підприємств планують здійснити суттєві інвестиції у їх поліпшення. 16 підприємств мають плани модернізувати існуючі фонди/технології, здебільшого, протягом наступних двох років. Приблизно 23 000 000 гривень має бути інвестовано та створено 123 нових робочих місця. Якщо ця інформація дійсно виявиться достовірною, місцева економіка отримає вагомому підтримку для зростання. Обсяг очікуваних інвестицій

## Вивчення думки підприємців

є нижчим за середній за винятком сфери торгівлі та послуг, де планується здійснити найбільші капіталовкладення. А от у інших галузях інвестиційна активність залишиться на низькому рівні.

**Графік 6** Обсяг інвестицій на одного працівника та нові робочі місця

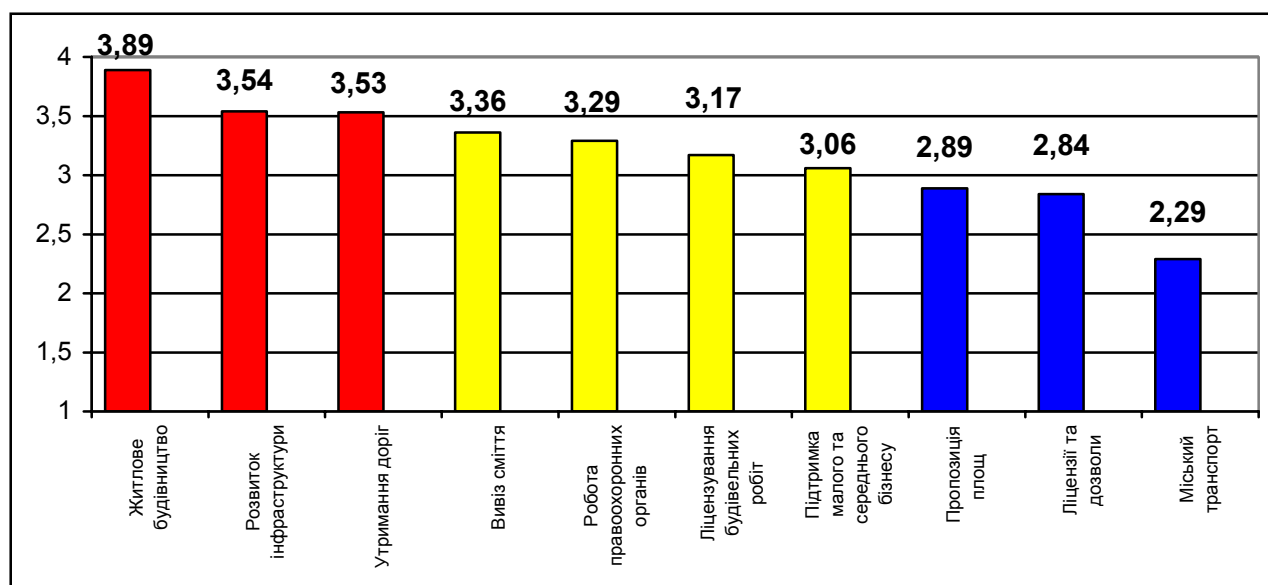


## 6. Робота органів місцевої влади і стосунки між владою та бізнесом

До підприємств звернулись з проханням оцінити роботу дев'яти послуг органів місцевої влади за шкалою від 1 до 4 балів (1 = “відмінно” – 4 = “незадовільно”). У середньому діяльність цих установ отримала оцінку у діапазоні від “задовільно” до “незадовільно” – 3,18 бала (див. Графік 7). Найвищим балом була оцінена робота громадського транспорту (2,29), а також досить добру оцінку отримали відділ ліцензування і видачі дозволу на здійснення підприємницької діяльності (2,84) і пропонування площ для розширення діяльності.

Підприємства не задоволені станом житлового будівництва (3,89), розвитком інфраструктури (3,54) та утриманням доріг (3,53). Загальний рівень оцінки роботи органів влади виявився досить рівним і збалансованим за несуттєвих розбіжностей у відповідях.

Графік 7. Державні послуги



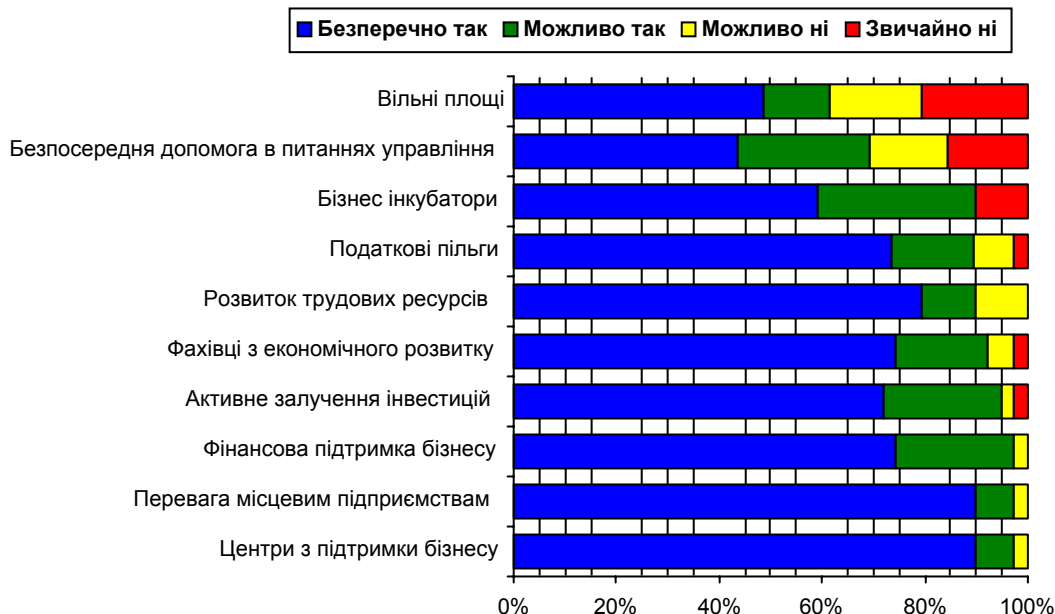
Загалом відповіді свідчать про те, що органи влади мають покращувати якість своєї діяльності, зокрема стан утримання доріг та житлового будівництва. Ця позиція була безперечно підтримано усіма опитуваними. Найчастіше згадувалися також розвиток інфраструктури та підтримка малого і середнього бізнесу.

До підприємств, розташованих у Ровеньках, також ставилось питання про послуги, які мають надавати органи місцевої влади (зокрема, відділ з економічного розвитку). Інформація на графіку 8 свідчить про те, що підприємства підтримують усі види послуг, що їм можуть надаватися. Підприємства дуже схвально ставляться до розвитку трудових ресурсів та до залучення інвестицій. Одну із проблемних питань місцевого економічного розвитку – підтримка малого та середнього бізнесу - можна вирішити через створення центру з підтримки підприємницької діяльності, згодом відкривши бізнес інкубатор.

На відміну від інших країн Східної Європи, підприємства м. Ровеньки не підтримують будівництво і пропонування вільних площ, оскільки вони не вважають, що отримання такої допомоги дійсно дозволить створити робочі місця. Більш ефективним заходом вважаються податкові пільги, які разом із фінансовою підтримкою бізнесу (гарантії по кредитах) є дуже бажаними. Це пов'язано із попередньо згаданою проблемою доступу до фінансування.

## Вивчення думки підприємців

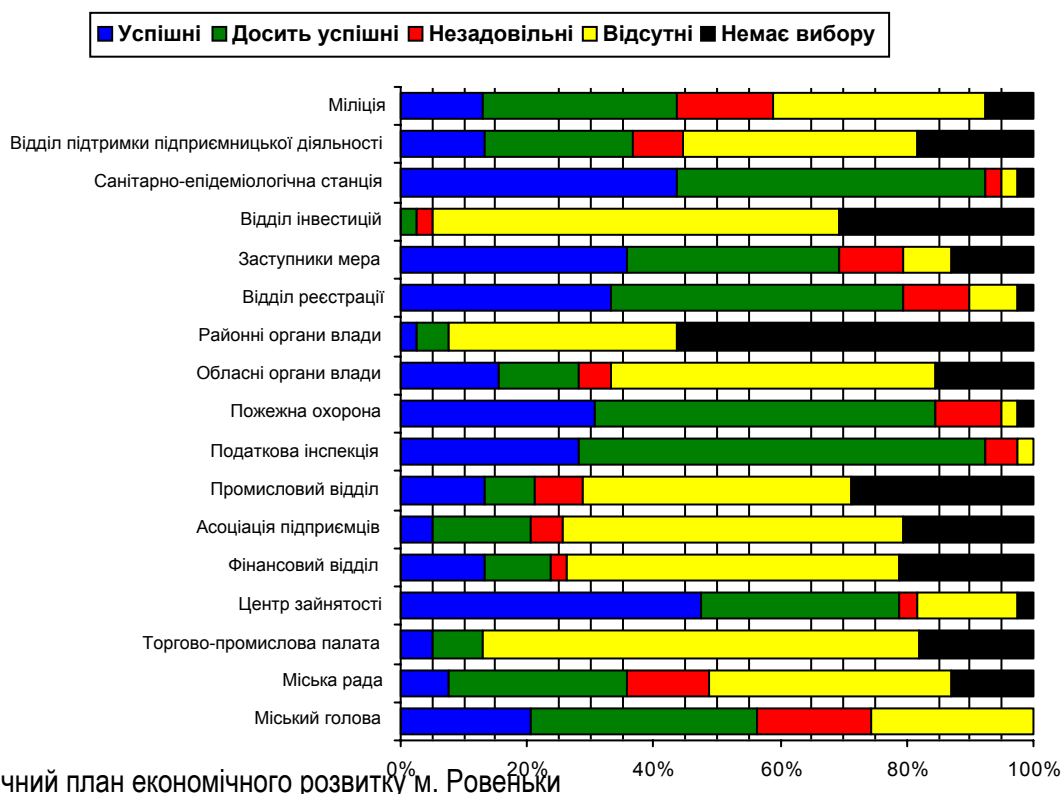
**Графік 8. Послуги, які мають надаватись відділом економічного розвитку**



Підприємства також зробили оцінку роботи міських посадових осіб і організацій. Як свідчить інформація на графіку 9, ця оцінка виявилася досить позитивною. Центр зайнятості, відділ реєстрації підприємницької діяльності, робота міського голови та його заступників та навіть податкова адміністрація отримали позитивні оцінки. Виявилось, що підприємства не працюють активно з такими установами як відділ інвестицій, районна адміністрація та навіть торгово-промислова палата.

Узагальнити отримані відповіді можна таким чином: занадто бюрократії, брак компетентності, багато звітності, процедури, на які треба витратити надто багато часу, а також органи влади часто не ставляться до підприємств як до споживачів своїх послуг та платників податків.

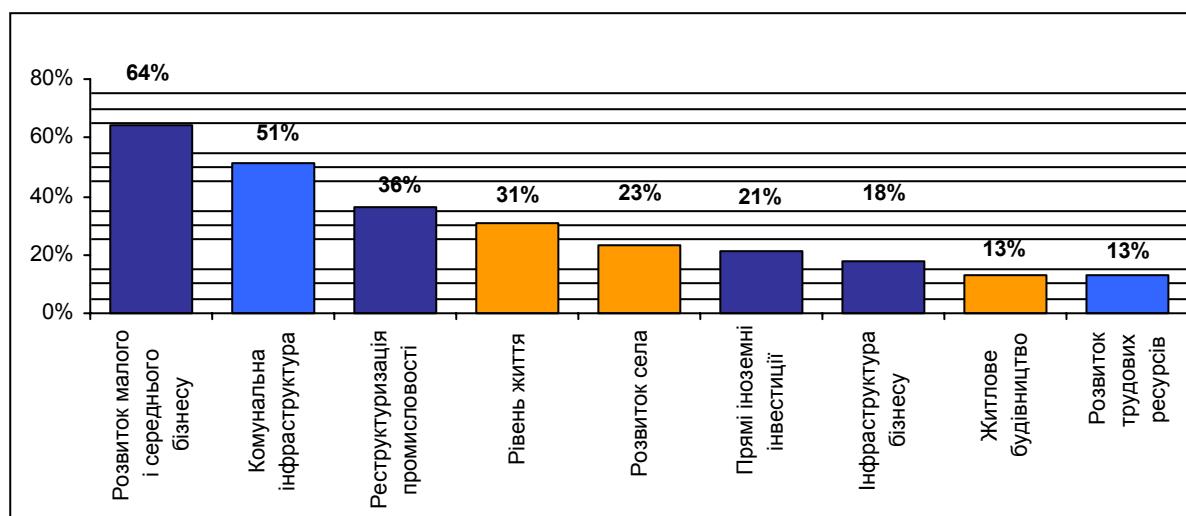
**Графік 9. Стосунки з органами влади**



## 7. Критичні питання

На питання про три найбільш важливих проблеми, на яких має бути зосереджена увага у стратегічному плані, підприємства відповіли таким чином:

- Підтримка малого і середнього бізнесу (64%), головним чином представники малих підприємств;
- Комунальна інфраструктура (газо-, електро-, водо- і тепlopостачання) була зазначена у 51% відповідей, а найчастіше – підприємствами у сфері торгівлі та послуг (59%);
- Реструктуризація промисловості (36% респондентів);
- Рівень життя в м. Ровеньки (31% респондентів);
- Розвиток села (23%), здебільшого, був підтриманий підприємствами переробки сільгосппродукції та харчової промисловості;
- Залучення прямих іноземних інвестицій (21%), здебільшого підтримали промислові та будівельні підприємства;
- Інфраструктура бізнесу (наприклад, центри з підтримки бізнесу);
- Розвиток житлового будівництва було зазначено представниками будівельних компаній (13%);
- Розвиток трудових ресурсів відзначили 13% опитаних (здебільшого, промислові та будівельні підприємства).



Графік 10. Критичні питання

Деякі проблеми згадувалися менш ніж три рази. Серед них – громадський транспорт, соціальні послуги чи освіта. Жодне підприємство не зазначило розвиток туризму або розробки та дослідження серед ключових проблем.

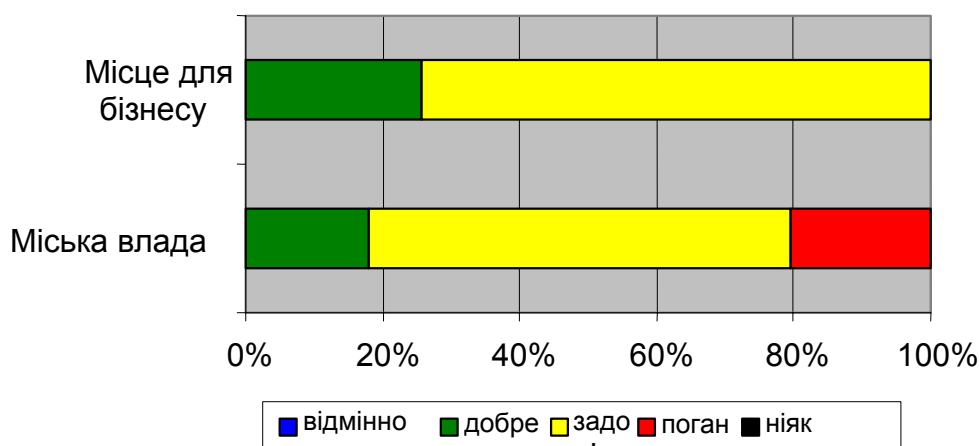
## 9. Загальне враження

У ході опитування підприємства відповідали на питання про їх загальне враження про роботу міської влади м. Ровеньки. Сім із 39 підприємств оцінили своє керівництво на “добре”, 24 - “задовільно”. Вісім підприємств оцінили діяльність влади на “погано”. Як зазначено у пункті восьмому “Головних висновків”, були дані досить позитивні відгуки. Думки щодо бізнес-середовища у місті були трохи більш оптимістичними. Десять

## Вивчення думки підприємців

компаній вважають місто “добрим” для ведення господарської діяльності, а двадцять дев’ять – задовільним.

### Загальне враження



Прикладами, які найчастіше згадувалися підприємствами, є:

- Низька купівельна спроможність;
- Стабільна виробнича діяльність державного підприємства “Ровенькиантрацит”, де працівники вчасно отримують заробітну плату;
- Розвиток малого та середнього бізнесу упродовж останніх трьох років, підтримка з боку державних установ;
- Наявні трудові ресурси.

Серед негативних чинників, виявлених у м. Ровеньки згадується якість доріг та стан технічної інфраструктури. Деякі з цих питань (високі процентні ставки, бюрократизм на місцевому рівні можна вирішити лише частково):

- Мон індустріальна економіка
- Бюрократія та корупція
- Обмежений потенціал міста
- Обмеженість місцевого ринку

## V. Підсумок

Анкета «Вивчення думки підприємців» відображає узагальнені думки головних роботодавців міста Ровеньки. Їх колективне ставлення до міських органів влади матиме значний вплив на зростання, стагнацію або занепад економіки міста. Цей звіт допоможе Комітету зі стратегічного планування у його роботі, а також буде корисним міській владі для підтримки і поліпшення бізнес-клімату у м. Ровеньки.

Працівники проекту “Економічний розвиток міст” висловлюють щире подяку всім представникам підприємств, які відповіли на питання анкети і забезпечили Комітет стратегічного планування корисною інформацією, а також всім членам Комітету, хто добровільно витратив свій час на проведення інтерв’ю.